

Jaarverslag 2015

Stichting Instandhouding Kleine Landschapselementen in Limburg

IKL

Nieuwstadt, 28 september 2016

provincie limburg
gesubsidieerd door de Provincie Limburg

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Alle Limburgers maken Limburg mee	4
3. Vrijwilligers en projecten	5
4. Communicatie	10
5. Personeel en organisatie	10
6. Financiën	11
7. Verantwoording	16
BIJLAGE 1 Jaarprogramma's 2015	
BIJLAGE 2 Overzicht van alle projecten per gemeente	

1 Inleiding

In samenwerking zit de vermenigvuldiging. Als geen ander weten we dat behoud en herstel van landschap mensenwerk is. Vandaar dat we altijd op zoek gaan naar de identiteit van de streek, zoals die uit de karakteristieke elementen afleesbaar is. Maar evenzeer in de verbondenheid van lokale mensen met hun landschap. We hebben in 2015 nieuwe samenwerkingen vormgegeven en de komende jaren willen we dit blijven uitbouwen. Op vele fronten, omdat we weten dat samenwerking, draagvlak en verbondenheid de sleutels zijn voor een vitaal landschap en een gezonde samenleving. We werkten met vele mensen op lokaal niveau aan een diversiteit aan projecten, projecten die aangedragen werden door inwoners en lokale verenigingen. Maar ook intensiveerden we onze samenwerking met partijen zoals IVN, terreinbeheerders, erfgoedpartners als de Monumentenwacht Limburg, maar ook op het eerste oog mogelijk minder vanzelfsprekende partners als Huis voor de Sport en Asielzoekerscentra.

Ook konden we oude partnerschappen hernieuwen bij de provincie Limburg en de Limburgse gemeenten.

Naast al het mooie en zichtbare werk dat we uitvoerden in 2015 was het ook een bewogen jaar voor onze organisatie. De in 2014 doorgevoerde reorganisatie kreeg in 2015 vorm. De transitie van IKL, van uitvoeringsorganisatie naar kennis- en ontwikkelorganisatie, heeft veel aandacht gekregen. In tegenstelling tot het verleden blijkt vanuit het werkveld steeds meer behoefte te bestaan aan een neutrale kennis- en netwerkorganisatie, die doelen en partijen kan verbinden en die benodigde middelen kan organiseren. Het landschap is daarbij niet alleen een doel op zich, maar tevens een middel of decor geworden om andere (integrale) doelen te kunnen realiseren. Denk hierbij aan doelen op het gebied van het sociaal domein, zoals het betrekken van mensen met afstand tot de arbeidsmarkt, of op het gebied van toerisme en economie.

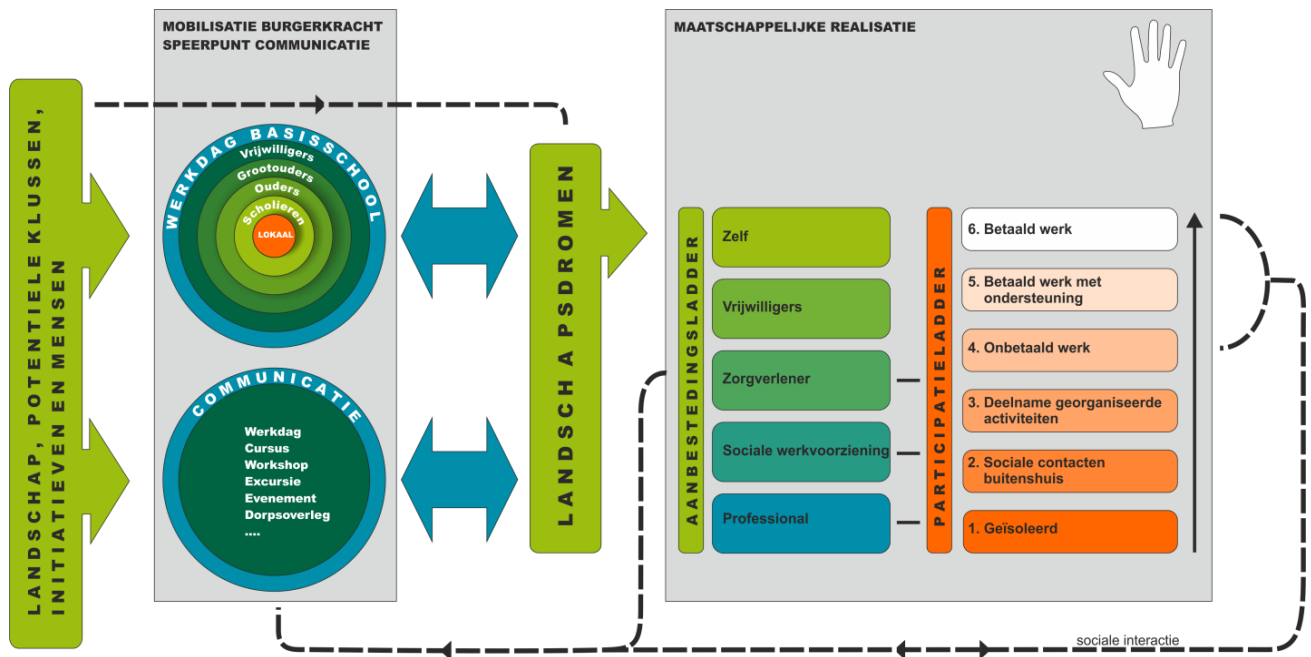
IKL heeft het antwoord op voorgaande problematiek geformuleerd in onze nieuwe missie, waarbij wij het landschap bewust willen laten (be)leven. Dit doen wij door landschapsdromen te laten uit komen. Daartoe nemen wij de positie in van groene projectontwikkelaar in een maatschappelijk verantwoorde omgeving. Ons streven daarbij is dat Alle Limburgers Limburg mee-maken, zowel fysiek als qua beleving. De nieuwe koers van IKL blijkt in de markt goed te vallen en partijen haken graag aan.

In onze nieuwe werkwijze willen wij ons werk nog meer maatschappelijk relevant maken, waarbij de participatiemaatschappij daadwerkelijk vorm wordt gegeven. Daarbij werken wij met onze maatschappelijke aanbestedingsladder. Dit betekent dat bij alle werkzaamheden getracht wordt ze een maatschappelijke relevantie en rendement te geven. Dit door het betrekken van initiatiefnemers zelf, vrijwilligers (o.a. scholen en hakhoutbrigades), de zorgsector, mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en lokale aannemers, in deze volgorde.

In het volgende hoofdstuk lichten wij ons concept *Alle Limburgers maken Limburg mee* toe. Daarna treft u een overzicht aan van de resultaten van burgerparticipatie en de ondersteuning van vrijwilligers bij natuur en landschap. Vervolgens komen kleine landschapselementen, biodiversiteit & leefgebieden, cultuurhistorie & erfgoed en hoogstamboomgaarden aan bod. In de aanvullende hoofdstukken komen communicatie en personeel en organisatie aan de orde. In hoofdstuk 6 is een beknopt financieel overzicht over 2015 opgenomen. Een uitgebreide versie van de jaarrekening kan opgevraagd worden bij de stichting IKL.

2 Alle Limburgers maken Limburg mee

Mensen hebben een positieve beleving bij het landschap. Deze positieve beleving zetten wij om in burgerkracht ten behoeve van het landschap. Met het concept “alle Limburgers maken Limburg mee” zijn we in staat om de ontwikkelingen op het gebied van landschap en de Participatiewet te combineren. Het concept is gericht op het mobiliseren van burgerkracht en het, op maatschappelijke wijze, realiseren van projecten om zodoende op termijn alle Limburgers Limburg mee te laten maken. Het concept streeft verbetering van het landschap na en het verbinden van mensen eraan in de breedste zin.

Door, in het decor van het Limburgse landschap, burgerkracht te combineren met de kansen en verplichtingen uit de participatiewet maken alle Limburgers hun landschap mee!

In 2015 hebben we bij alle projecten die zijn uitgevoerd zo veel mogelijk mensen betrokken en successen behaald. Zo hebben we met een heemkundevereniging een bosrand afgezet. De houtopbrengsten zijn door de heemkundevereniging verkocht om zelf inkomsten te genereren. Daarnaast is met een aantal verenigingen uit Heibloem een naaldbos omgevormd tot een loofbos. Door de aanwezige vervuiling was machinaal werken zeer moeilijk en daarom te kostbaar. De leden van de diverse verenigingen hebben op professionele wijze de klus aangepakt en geklaard in ruil voor een vergoeding.

Samenwerking

2015 Was het jaar om het concept bij de gemeenten, provincie en andere organisaties te laten landen. In 2016 zal deze vernieuwende wijze nog verder worden doorgevoerd. De gemeenten en provincie staan positief tegenover het concept en steunen ons hierin financieel.

Aangezien IKL geen grondposities en leden heeft is het voor ons van groot belang om nauw samen te werken met tal van partijen. In 2015 hebben we ons tot het uiterste ingespannen om IKL in positie te brengen. We merken hierbij dat het concept ‘Alle Limburgers maken Limburg mee’ goed ontvangen wordt.

3 Vrijwilligers en projecten

Een totaaloverzicht van door IKL in 2015 uitgevoerde projecten is opgenomen in Bijlage 2 van dit jaarverslag. Onderstaand volgt een beschrijving van de belangrijkste soorten projecten met telkens enkele voorbeelden.

Burgerparticipatie en vrijwilligerswerk

De stichting IKL maakt landschap relevant voor mensen in Limburg. IKL voert hierbij een nieuwe aanpak in en dat met afnemende structurele financiële middelen. Er zijn nieuwe samenwerkingsverbanden opgestart met onder andere de Vereniging voor Kleine Kernen Limburg (VKKL) en IVN. Er worden afspraken gemaakt met de terreinbeheerders om het nieuwe vrijwilligerswerk goed in hun terreinen te laten landen.

Voor 2015 beschrijven we onderstaand de werkdagen waarbij IKL voor de begeleiding van de groep heeft gezorgd. Daarnaast kregen vrijwilligers(groepen) ondersteuning die hierom vroegen. Bij het ondersteunen en begeleiden van vrijwilligers houdt de stichting zich aan het door haar opgestelde vrijwilligers- en veiligheidsbeleid. De activiteiten met vrijwilligers maakten geen onderdeel uit van de provinciale subsidiebeschikking 2015. Desalniettemin zijn er een groot aantal activiteiten georganiseerd, echter minder dan voorgaande jaren. Dit komt mede doordat een groot aantal, meer traditionele of reeds langer bestaande, vrijwilligersgroepen zelfstandiger is geworden en minder ondersteuning nodig heeft gehad. Daarentegen merken we ook dat nieuwe initiatieven en groepen zich aandienen. Vaak betreft het 'gelegenheidsgroepen' die ontstaan doordat initiatiefnemers een bepaald lokaal probleem of kans willen aan- of oppakken, maar niet over de ervaring, kennis, expertise of middelen beschikken om daadwerkelijk een slag te maken.

Tevens zijn, meer dan in voorgaande jaren, vele vrijwilligers actief geweest bij diverse aanplantacties, waarbij initiatiefnemers door IKL zijn geïnstrueerd (middels plantinstructies, snoeicursussen etc.), waarna zij zelf nieuwe aanplant hebben gerealiseerd.

Deelnemers en activiteiten

Aan de door IKL georganiseerde werkdagen hebben in totaal 3.551 deelnemers meegewerkt die in totaal 16.097 uur werk verzet hebben. Bij deze werkdagen waren 85 vrijwilligers betrokken die in organisatorische zin hun bijdrage aan de werkdag leverden. Van alle groepen die in het landschap actief zijn, begeleidde IKL vooral de groepen die uit jongeren (Scouting en Jong Nederland) of leden van buurt- of dorpsraden bestaan of serviceclubs en dus minder ervaren zijn. Groepen die zich bezighouden met hoogstambomen of hakhoutbeheer werden ook veel door IKL begeleid.

Bij de weekendvrijwilligers waren er 1.038 deelnemers en 35 organiserende vrijwilligers. De basisscholen deden met 1.555 leerlingen mee en 404 leerlingen uit het voortgezet onderwijs werkten in het landschap. Er waren 185 cursusdeelnemers en in totaal 189 deelnemers aan de ANWB hoogstamsnoeikampen. Er vonden 4 bedrijfsuitjes plaats voor in totaal 91 personen. Het netwerk weidevogelbeschermers bestond uit 50 vrijwilligers en het netwerk geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad uit 60 vrijwilligers. Daarbij zetten nog eens 68 mensen padden over tijdens de paddentrek. Met projecten voor dagbesteding werd voorzien in de behoefte van 29 deelnemers.

Kleine landschapselementen

In het buitengebied van Limburg komen van noord tot zuid diverse karakteristieke landschapselementen voor. De vele knotbomen, poelen, solitaire bomen, graften, bosjes, houtwallen, hoogstamfruitbomen en heggen bieden een unieke kijk op het verleden en een beleving van de huidige landschappelijke en recreatieve waarden. Onderhoud van dergelijke elementen is onontbeerlijk. Deze elementen zijn gerealiseerd met een bepaald doel; zonder onderhoud vervallen deze elementen wat een verarming van de beleving betekent. Stichting IKL zet zich in voor het behoud en onderhoud van de aanwezige landschapselementen in Limburg hetgeen soms leidt tot een nieuw gebruik of zelfs een geheel nieuw landschapselement. Zie onderstaande voorbeelden.

Beekbegeleidende beplanting Gebroken Slot

Aan de Oude Venlose weg, nabij het Gebroken Slot te Grubbenvorst (Horst aan de Maas) heeft IKL in samenwerking met jeugdgroep Grubbenvorst onderhoud gepleegd aan een verwilderde beplanting langs de beek. Om een grotere diversiteit in beplanting te krijgen en een beter zicht op de ruïne, is deze beplanting afgezet door de jeugd. Later hebben medewerkers van het SW bedrijf Monsdal het werk afgerond. Een voor de ruïne liggend grasland is voorzien van een nieuw degelijk schapenraster met poort, zodat het grasland in de toekomst extensief begraaasd kan worden door schapen. Dit alles mede om het cultuur historisch element beter tot zijn recht te laten komen.

Knotten wilgen Linderpaadje

Nabij het Linderspaadje te Sevenum (Horst aan de Maas) heeft IKL de zorg voor het in fases knotten van 175 oude knotwilgen. De poters, die de eigenaar destijds heeft meegenomen uit Zeeland, zijn zo'n 85 jaar geleden door hem zelf aangeplant. Hij dacht: zoiets moois moet in Sevenum ook kunnen. In eerste instantie knotte hij de bomen zelf maar zo'n 10 jaar geleden werd dat fysiek steeds lastiger. Vanaf dat moment heeft het IKL het knotwerk op zich genomen. Zo worden er nu jaarlijks ongeveer 35 bomen geknot. Deze gefaseerde aanpak heeft als gevolg dat er een waardevolle variatie aan leeftijd ontstaat van de geknotte bomen. Daar kan flora en fauna optimaal van profiteren. Het voortzetten van dit knotwerk is van essentieel belang voor het behoud van deze oude bomen. Als er een boom vanwege de leeftijd dreigt uit te vallen, plant IKL er een nieuwe naast, zodat de structuur gehandhaafd blijft.

Oude fazantenkwekerij Heibloem

Ten westen van Heibloem lag vroeger in een naaldbos een fazantenkwekerij. Om de fazanten binnen te houden zijn hekwerken geplaatst en netten aangebracht. IKL heeft dit bosperceel opgeruimd en omgevormd in een inheems loofbos. Het betreffende bosperceel is 250 meter lang en 75 meter breed. Het werk omvatte onder andere het slopen en afvoeren van een schuurtje en een kilometer hekwerk, het plaatsen van 75 meter nieuw hekwerk en het verplaatsen van een toegangspoort. Deze werkzaamheden heeft de aannemer uitgevoerd. Verenigingen in Heibloem zijn door IKL gevraagd om tegen vergoeding de netten te verwijderen die deels in de bomen hingen en deels op de grond lagen, bedekt door een laag mos en naalden. Deze netten besloegen een oppervlakte van 13.000 m², vergelijkbaar met de oppervlakte van twee voetbalvelden. Vanuit zeven verenigingen hebben 58 leden meegewerkt. Het overgrote deel van het bos bestond uit naaldhout. Na de opruimwerkzaamheden is dit gekapt. Het perceel is opnieuw beplant met inheems loofhout.

Hakhoutbosje Vaals

In de nabijheid van Wolfhaag (buurtschap in de gemeente Vaals) was de vraag van een particulier binnengekomen of de mogelijkheid bestond of stichting IKL zijn bosje zou kunnen onderhouden. In samenwerking met de gemeente Vaals, Provincie Limburg en Groen en Doen is een hakhoutdag opgezet. Tijdens deze hakhoutdag hebben de deelnemers een instructie gekregen over het beheer van een dergelijk bosje. Ook zijn de (natuur)waarden ter sprake gekomen. Het door de deelnemers gekapte hout is meegenomen en verwerkt tot stookhout. Op deze manier worden vrijwilligers bereikt die op hun eigen manier gebruik maken van de mogelijkheden die het landschap hun biedt.

Woonbegeleidingscentrum Schaesberg (Stichting Gehandicaptenzorg Limburg)

In het voorjaar van 2015 kwam bij stichting IKL een landschapsdroom binnen. WBC Schaesberg zocht naar mogelijkheden om hun gebouw beter uit te laten komen in het landschap en om meer verbinding te leggen tussen het centrum en de omgeving. Na enkele overleggen met gemeente Landgraaf, Stichting Bosbeheer Landgraaf, SGL Zorg en TenneT (beheerder hoogspanningslijn) bleek dat er mogelijkheden zouden zijn om deze droom te verwezenlijken. Door IKL zijn er diverse financieringsbronnen gezocht en gevonden! Dit heeft geresulteerd in een open weide, waarin verspreid een tiental fruitbomen aangeplant zijn. Deze weide wordt omzoomd door een heg. Voor de bewoners van het zorgcentrum is centraal in de weide een terras aangelegd. Tijdens NLDoet 2016 (12 maart 2016) is dit dankbare project feestelijk geopend door de initiatiefnemers, gemeente en andere vrijwilligers.

Biodiversiteit en leefgebieden

Het landschap als leefgebied van planten en dieren krijgt bijzondere aandacht van de stichting IKL. In de gehele provincie Limburg komen op uiteenlopende plekken in het cultuurlandschap bijzondere, vaak ook kwetsbare en bedreigde soorten voor. IKL zet zich in voor behoud en verbetering van hun leefgebied.

Project Restore

Eind 2012 is door IKL een projectvoorstel opgesteld om deel te nemen aan het INTERREG IV-project Restore dat zich richt op de bevordering van de biodiversiteit in groeven. Dit voorstel is goedgekeurd en het project loopt van september 2012 tot oktober 2015. De werkzaamheden van IKL bestaan uit het voortzetten van de activiteiten door het Platform geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad, en de monitoring van de populaties van beide soorten. Daarnaast is een inventarisatie van kleine, verlaten dagbouwgroeven in Zuid-Limburg uitgevoerd. Voor enkele van deze groeven zijn beheer- en inrichtingsvoorstellen uitgewerkt die de groeves geschikt moeten maken voor een aantal bedreigde soorten, waaronder de geelbuikvuurpad en de vroedmeesterpad. In 2015 zijn de populaties van beide paddensoorten door de Stichting RAVON en ecologisch adviesbureau Natuurbalans-Limes Divergens gemonitord. In een viertal groeves zijn in samenwerking met een particuliere eigenaar, Stichting Limburgs Landschap en de Vereniging Natuurmonumenten herstelwerkzaamheden uitgevoerd. Zo zijn groevewanden vrij gekapt, is naaldbos omgevormd naar meer natuurlijk loofbos, zijn struwelen aangeplant en zijn afrasteringen vernieuwd die een aangepast begrazingsbeheer mogelijk maken. Daarnaast zijn bestaande poelen opgeschoond en zijn nieuwe voortplantingswateren voor geelbuikvuurpaden en vroedmeesterpaden aangelegd.

Uitgevoerde maatregelen voor soorten

In de jaarlijkse uitvoeringsprogramma's van IKL krijgt het herstel en behoud van leefgebieden van planten en dieren in het cultuurlandschap veel aandacht. De maatregelen zijn erg divers van aard en schaal. Het grootste deel van de maatregelen is primair gericht op soorten die op Europese schaal bedreigd zijn. De belangrijkste soorten zijn de hazelmuis, de vroedmeesterpad, de geelbuikvuurpad, de knoflookpad, het vliegend hert en de zeggekorfslak. Werkzaamheden die voor deze soorten worden uitgevoerd komen ten goede aan een groot aantal minder kritische soorten en dragen hiermee bij aan het algehele behoud van de biodiversiteit in Limburg. Voor hazelmuisen is op diverse plaatsen in Zuid-Limburg hakhoutbeheer in bosranden uitgevoerd. Tevens is in samenwerking met de stichting ARK een cursus gegeven over het beheer voor deze bijzondere soort. Deze werd goed bezocht door aannemers, gemeente medewerkers, studenten en overige geïnteresseerden.

De werkzaamheden ten behoeve van de geelbuikvuurpad en de vroedmeesterpad concentreerden zich op het onderhoud en de aanleg van de voortplantingswateren en het omliggende landbiotoop. Voor het vrijwilligersnetwerk voor beide soorten zijn drie goed bezochte bijeenkomsten georganiseerd en zijn tevens twee nieuwsbrieven opgesteld waarin de resultaten van de monitoring en de uitgevoerde werkzaamheden zijn beschreven.

In Midden-Limburg werkte IKL - evenals de voorgaande jaren - mee aan het reddingsplan voor de knoflookpad in Limburg. Rond vijf poelen zijn rasters en vangemmers ingegraven waarin alle naar het water trekkende amfibieën gevangen worden. Omdat knoflookpadden individueel herkenbaar zijn, kan op deze manier het succes van het reddingsplan gevolgd worden. De dagelijkse controles van de rasters is door vrijwilligers uitgevoerd.

Voor het vliegend hert is op diverse plekken in Zuid-Limburg en Midden-Limburg hakhoutbeheer uitgevoerd. Tevens zijn broedstoven aangelegd die als voortplantingsplaatsen door de soort gebruikt worden. Op het landgoed Puttersdael in Nuth is een avondexcursie georganiseerd waar met een groep geïnteresseerden is gezocht naar vliegende herten in enkele holle wegen.

Cultuurhistorie en erfgoed

Kleine cultuurhistorische elementen, vaak zonder officiële status, hebben een bijzondere waarde voor bewoners. De burgerbetrokkenheid is bij deze elementen bijzonder groot. Denk hierbij aan kalkovens, kapellen, kruisen, bakhuizen, groeves en archeologische vindplaatsen. Het zijn deze kleine elementen die het landschap karakter geven. Ze dragen in belangrijke mate bij aan de identiteit van Limburg. Net

als bij grote monumenten is het leggen van verbindingen met de andere beleidsvelden voor de hand liggend. Het grote verschil is echter dat hier met beperktere middelen een groter aantal elementen kan worden opgepakt, een groter aantal mensen betrokken kan worden en een grotere profilering van de overheid kan worden verkregen.

Cultuurhistorie beleefbaar en bereikbaar, Gulpen-Wittem

De gemeente Gulpen-Wittem wil de aanwezige cultuurhistorische waarden in het landschap beleefbaar en bereikbaar maken. Daarbij is het betrekken van lokale mensen een belangrijk uitgangspunt, evenals het ophalen van de aanwezige kennis en kunde. De gemeente stelde hiervoor 60.000 euro beschikbaar, IKL wist daarnaast nog 25.000 euro aanvullend te organiseren. Er werden aansprekende projecten aangedragen én uitgevoerd als: kalkoven Wijlre, motte Boerenberg in Eys, Gronselput, de dikke sjtee, groeve Bovenste Bosch en Crapoel en het bakhuis bij de Volmolen. Deze aanpak gebaseerd op lokaal initiatief is dermate succesvol dat IKL en gemeente ook in de komende jaren projecten op het gebied van cultuurhistorie zullen uitvoeren.

Kasteel Borgharen

Kasteel Borgharen is van oorsprong een Middeleeuws kasteel, tot de tweede wereldoorlog in het bezit van diverse edellieden. Na de oorlog is het in privébezit gekomen. Door een bliksemslag in 1985 werd de rechtertoeren van het kasteel verwoest en hierdoor grotendeels onbewoonbaar. Met de jaren raakte het kasteel steeds verder in verval en werd ook de kasteeltuin meer en meer een wildernis. In 2014 heeft een particulier het kasteel gekocht. Hij weet veel mensen uit het dorp en ook daarbuiten te enthousiasmeren. Meer dan 20 vrijwilligers werken sindsdien iedere week om het kasteel en in eerste instantie de kasteeltuin te herstellen. Duizenden vrijwilligersuren werpen inmiddels hun vruchten af. IKL heeft geholpen bij het wegwerken van het achterstallig onderhoud dat niet door vrijwilligers uit te voeren is. Zo hebben we de zwaar achterstallige lindelane geknot, zijn bomen uit de gracht verwijderd, evenals gevaarlijke bomen van de kademuren, zijn taluds hersteld en is de gehele buitenring ingezaaid met gras.

Hoogstamboomgaarden

In 2015 vonden in 22 gemeenten activiteiten plaats in en rond in totaal 316 hoogstamboomgaarden. Denk daarbij aan beheer, herstel, inrichting, snoeidemonstraties en cursussen. Het aantal bestaande boomgaarden dat sinds het begin van het hoogstamproject is onderhouden bedraagt inmiddels 2.450.

In 2004 startte IKL met het uitvoeren van de reguliere snoei van boomgaarden bij eigenaren die geen kans zien om dit zelf te doen. Dat gebeurt in nagenoeg alle gevallen via de subsidie SNL. IKL vraagt onderhoudssubsidie aan op basis van bruikleenovereenkomsten met de eigenaren. In 2015 waren op deze wijze in 125 boomgaarden 3.950 hoogstambomen in regulier beheer bij IKL. Daarnaast is in het kader van gemeentelijke jaarprogramma's in 17 boomgaarden het achterstallig (snoei-)onderhoud weggewerkt aan 385 hoogstamfruitbomen.

Aanplant

Waar in het verleden nieuwe aanplant uitgevoerd werd door aannemers is met ingang van het najaar van 2015 het aanplanten door de deelnemers en vrijwilligers gestimuleerd. In het najaar werd dan ook al meer dan de helft van de aanplantingen door de deelnemers zelf uitgevoerd. Er werden 1.075 nieuwe hoogstamfruitbomen geplant in combinatie met 5.130 meter aan heggen en 2.500 stuks struweelplantsoen. Het aantal geplante hoogstamfruitbomen sinds het begin van de hoogstamactie in 1989 steeg daarmee tot 45.635. De totale lengte van aangeplante heggen bedraagt inmiddels 253 kilometer.

De aanleg van nieuwe boomgaarden en heggen vond voornamelijk plaats in het kader van de, regeling Aanplant in Nationaal Landschap Zuid-Limburg en het provinciale project Bloesemfest in Noord- en Midden-Limburg, beide gekoppeld aan de gemeentelijke jaarprogramma's en in sommige gevallen met andere medefinanciering, middels bijdragen van de eigenaren, Europa (POP) en de Nationale Postcode Loterij. Verder zijn nieuwe elementen aangeplant via het project Planten Nu dat in opdracht van ARK-Natuurontwikkeling wordt uitgevoerd in Drielandenpark (Vaals en Gulpen-Wittem) en het Nederlands deel van het Kempen-Broek (Weert en Nederweert).

De stichting IKL vormt voor hoogstameigenaren het orgaan dat adviezen vertrekt ten aanzien van mogelijke subsidieregelingen voor aanleg en beheer van hoogstamboomgaarden maar ook voor specifieke vaktechnische zaken aangaande het beheer, aanplant en biologische ziekten- en plagenbestrijding in hoogstamfruitbomen. In 2015 werden in dit vakgebied aan grondeigenaren, gemeenten en overigen ruim 250 adviezen verstrekt.

Cursussen

In 2015 verzorgde IKL drie basishoogstamcursussen. In Zuid-Limburg is de basiscursus georganiseerd in Maastricht, in Noord-Limburg in Horst aan de Maas en in Midden-Limburg in de gemeente Leudal, waaraan in totaal 75 personen deelnamen. Verder zijn er twee opfriscursussen georganiseerd in Sittard waaraan in totaal 52 personen hebben deelgenomen. In Horst aan de Maas is een tweedaagse cursus georganiseerd voor 17 deelnemers. Als laatste zijn twee instructiedagen georganiseerd voor in totaal 67 deelnemers aan de ANWB-snoekampen.

Thema- en instructiedagen

In 2015 is een aantal thema- en instructiedagen georganiseerd rond het beheer van hoogstamboomgaarden. Deze activiteiten waren toegankelijk voor vrijwilligers en eigenaren van boomgaarden. Het betrof:

- Snoei instructie Lahrhof met snoeiers van de ANWB-snoekampen, de Hoogstambrigade Zoer Keesj en bewoners van de wijk Lahrhof;
- Veiligheidsinstructie snoeien in hoge fruitbomen;
- Praktijkdag biologische bestrijding ziekten en plagen te Eckelrade;
- Snoei-instructiedag voor zomersnoei in pruimenbomen te Sweikhuizen;
- Instructie dag vormsnoei jonge bomen in de genenboomgaard te Vaalsbroek.

Van deze instructiedagen is de snoeidag in Lahrhof te Sittard een goed voorbeeld van het nieuwe IKL. Op deze zaterdag werd er met verschillende vrijwilligersgroepen samen fruitbomen gesnoeid met de bewoners van de nieuwbouwhuizen rondom deze historische boomgaard in de wijk Lahrhof. In de nazomer zijn met de schoolkinderen hier de appels geraapt en hebben de kinderen met hun ouders op school een hele avond appeltaarten gebakken.

Nieuwsbrief Hoogstamnieuws

In september 2015 heeft IKL een nieuwsbrief rond het thema beheer en instandhouding van hoogstamboomgaarden in Limburg gelanceerd. In deze maandelijkse nieuwsbrief worden alle activiteiten, tips en leermomenten rond het thema hoogstam in Limburg gepubliceerd. Denk hierbij aan cursussen, instructiedagen, themadagen, biologische ziekten- en plagenbestrijding, oogst en verwerking en ontwikkelingen rond subsidieregelingen.

4 Communicatie

In 2015 is de communicatie van Stichting IKL flink aangepakt. Met name is aandacht geschonken aan de introductie van IKL op social media. Daarnaast is een nieuwe website gerealiseerd en diverse video's zijn gemaakt om het werk van IKL onder de aandacht te brengen. Ook is speciaal voor hoogstamliefhebbers een digitale nieuwsbrief in het leven geroepen.

Om de nieuwe missie van IKL goed voor het voetlicht te krijgen is in 2015 geïnvesteerd in de ontwikkeling van een TV-serie welke voorjaar 2016 is geproduceerd en uitgezonden op L1. Naast de uitzendingen worden lokaal premières georganiseerd om de omgeving te betrekken bij de bijzondere landschapsdroom die lokaal gerealiseerd is.

5 Personeel en organisatie

In het licht van de wijziging van onze externe koers en de transitie van IKL is ook het interne apparaat tegen het licht gehouden. Om snel en accuraat op externe ontwikkelingen in te kunnen spelen is een slagvaardige, flexibele organisatie nodig. Een organisatie die op meerdere niveaus tegelijk kan schakelen en acteren, die kansen uit de markt weet op te pikken en die deze kan vertalen naar een efficiënte en effectieve aanpak. Uiteraard stelt het voorgenoemde de nodige eisen aan onze interne werkwijze. Sleutelwoorden hierbij zijn: doel- en klantgerichtheid, slagvaardigheid en efficiëntie.

In 2015 zijn daartoe onze werkprocessen en systemen herijkt en opnieuw ingericht. Medewerkers hebben deels andere taken gekregen en zeker andere verantwoordelijkheden. In dit kader past ook de verandering van management en aansturing, die voornamelijk in 2015 haar beslag heeft gekregen. De dynamiek in deze stopt echter niet in 2015. De eisen van deze tijd vragen van IKL ook in de toekomst een flexibele opstelling, een werkwijze 'van buiten naar binnen' en een interne organisatie en gemotiveerde medewerkers, die zijn toegerust om de hoge verwachtingen waar te maken.

Vernieuwde organisatie

In 2014 heeft IKL haar nieuwe kennis- en ontwikkelorganisatie vormgegeven en hierin is in 2015 weinig gewijzigd. Per 1 januari 2015 had IKL 22 medewerkers in vaste dienst. Daarnaast heeft voor de management- en controlfunctie inhuur plaatsgevonden op basis van een managementcontract. Tevens is een beperkt aantal personen op meer flexibele basis ingehuurd, bijvoorbeeld op het gebied van communicatie.

Verder zijn in september 2015 twee medewerkers aan de slag gegaan bij de stichting IKL op basis van een reïntegratietraject. Aan het hoofd van de organisatie staat een directeur-bestuurder. Twee regiomanagers bestrijken Noord- en Midden-Limburg en Zuid-Limburg. Verder zijn er zes projectleiders, vijf projectmedewerkers, vijf uitvoerders en drie instructeurs.

Verhuizing

Tot eind 2015 had de stichting IKL haar kantoor gevestigd in het GroenHuis in het centrum van Roermond. Met ingang van januari 2016 is het IKL-kantoor gevestigd op het adres Schoolstraat 9, 6118 AT Nieuwstadt.

6 Financiën

Onderstaand volgt een balans ultimo 2015, een verkorte versie van de rekening van baten en lasten over het jaar 2015 en een begroting voor het jaar 2016.

Voor belangstellenden is een volledige versie van het financiële jaarverslag opvraagbaar bij de stichting IKL.

BPV Accountants BV geeft aan dat de in dit jaarverslag gepresenteerde gecompriëerde cijfers zijn ontleend aan en consistent zijn met de gecontroleerde jaarrekening, waarbij een goedkeurende controleverklaring is verstrekt.

balans per 31 december 2015

ACTIVA

Omschrijving	rekening 2015	rekening 2014
Vaste activa		
Materiële vaste activa	<u>113.745</u>	<u>124.527</u>
Vlottende activa		
I. Vorderingen		
1. Debiteuren	181.025	122.601
2. Overlopende activa	130.745	54.632
3. Subsidie POP/Provincie	0	153.000
4. Subsidie SN/SAN	153.845	145.000
II. Liquide middelen	<u>206.061</u>	<u>557.588</u>
	<u>671.676</u>	<u>1.032.821</u>
Totaal	<u>785.421</u>	<u>1.157.348</u>
PASSIVA		
Omschrijving	rekening 2015	rekening 2014
Eigen vermogen		
I. Stichtingskapitaal	45	45
II. Reserves		
Continuïteitsreserve, vastgelegd	-16.182	468.639
Bestemmingsreserve, vrij besteedbaar	0	44.059
III. Nog te bestemmen resultaat	<u>-65.946</u>	<u>-528.880</u>
	<u>-82.083</u>	<u>-16.137</u>
Kortlopende schulden		
1. Crediteuren	410.041	378.673
2. Overlopende passiva	<u>457.463</u>	<u>794.812</u>
	<u>867.504</u>	<u>1.173.485</u>
Totaal	<u>785.421</u>	<u>1.157.348</u>

rekening van baten en lasten jaar 2015

BATEN

Omschrijving	rekening 2015	begroting 2015	rekening 2014
Subsidie ministerie en provincie Limburg			
reguliere bijdrage (PMJP)	<u>865.670</u>	<u>1.510.000</u>	<u>1.584.753</u>
	<u>865.670</u>	<u>1.510.000</u>	<u>1.584.753</u>
Subsidie provincie Limburg			
diverse projecten	<u>575.265</u>	<u>0</u>	<u>242.349</u>
	<u>575.265</u>	<u>0</u>	<u>242.349</u>
Overige bijdragen			
diverse terreinbeheerders/eigenaren	552.964	0	107.400
Landschapsbeheer Nederland	18.834	0	41.342
LandschappenNL	8.825	0	0
Natuurmonumenten	0	0	11.204
ministerie LNV/DLG	166.425	200.000	311.983
Europese Gemeenschap	20.518	200.000	36.332
Postcodeloterij	187.500	187.500	187.500
werkzaamheden PHB	0	0	94.708
cursussen, brochures	1.594	0	4.996
rente	-607	2.000	1.128
uitleen personeel / machines	8.379	0	0
houtopbrengst	0	0	6.414
overige bijdragen	10.977	497.500	206.677
adoptie scholen	3.920	0	0
nalatenschap/donaties	33.892	0	0
opbrengst verkoop machines	28.361	0	140.858
opbrengst afgeboekte debiteur	0	0	57.300
baten en lasten voorgaande jaren	<u>12.463</u>	<u>0</u>	<u>-5.571</u>
	<u>1.054.045</u>	<u>1.087.000</u>	<u>1.202.271</u>
Opbrengsten Zorgplannen gemeenten	<u>644.838</u>	<u>620.000</u>	<u>877.525</u>
mutatie overlopende subsidies	442.597		
Totaal baten	<u>3.582.415</u>	<u>3.217.000</u>	<u>3.906.898</u>

LASTEN

Omschrijving	rekening 2015	begroting 2015	rekening 2014
Personeelskosten			
bruto salarissen, sociale lasten en bijkomende kosten	1.280.646	1.513.267	2.509.984
Ingehuurd personeel	447.328	0	265.479
-/-ontvangen ziekengeld	<u>-83.378</u>	<u>-75.000</u>	<u>-167.173</u>
	1.644.596	1.438.267	2.608.290
Transitiekosten	<u>48.419</u>	<u>65.000</u>	<u>296.718</u>
Apparaatskosten			
opleiding en vakliteratuur	13.294	12.500	12.663
propaganda- en voorlichtingskosten	4.807	1.000	8.600
huur kantoren	43.748	51.000	52.335
reparatie en onderhoud kantoren	20.327	16.000	21.465
c.v. en energiekosten	10.906	12.000	13.718
huur werkplaats en opslag, inclusief bijkomende kosten	24.868	31.000	33.918
Verzekeringen	17.428	32.000	37.222
vergader- en representatiekosten	13.895	15.000	14.425
accountants-, wervings- en advieskosten	105.920	91.000	113.066
kosten GroenHuis, diverse organisatiekosten	10.559	4.000	3.123
reis- en verblijfkosten	5.689	3.000	3.815
porti- en telefoonkosten	14.206	15.000	15.632
kantoorartikelen, teken- en kaartmateriaal	733	3.000	696
drukwerk en kopieerkosten	11.866	15.000	15.244
automatisering	36.618	30.000	26.140
onderhoud/verbruik materieel	19.769	20.000	82.421
afschrijving apparatuur en bedrijfsmiddelen	24.871	46.700	52.898
directe kosten diverse projecten	1.575.842	1.013.000	1.023.389
exploitatieresultaat verslagjaar (negatief)	<u>-65.946</u>	<u>302.533</u>	<u>-528.881</u>
	<u>1.889.400</u>	<u>1.713.733</u>	<u>1.001.889</u>
Totaal lasten	<u>3.582.415</u>	<u>3.217.000</u>	<u>3.906.897</u>

Begroting jaar 2016

BATEN

omschrijving	begroting 2016
--------------	-------------------

Subsidie ministerie

reguliere bijdrage (LNV/DLG)	200.000
------------------------------	---------

Subsidie provincie Limburg

reguliere bijdrage /projecten	925.000
-------------------------------	---------

Overige bijdragen

diverse terreinbeheerders/eigenaren/SAN	813.500
Europese Gemeenschap	200.000
Postcodeloterij	187.500
overige opbrengsten	29.500

2.355.500

Opbrengsten Zorgplannen gemeenten

590.000

Totaal begroting baten 2016

2.945.500

LASTEN

omschrijving	Begroting 2016
Personeelskosten	1.597.500
Apparaatskosten	
opleiding en vakliteratuur	12.500
propaganda- en voorlichtingskosten	1.000
huur kantoren	22.000
c.v. en energiekosten	24.000
huur werkplaats en opslag, inclusief bijkomende kosten	6.000
schoonmaak en onderhoud	10.000
brandstof auto's en onderhoud	18.800
verzekeringen	18.000
vergader- en representatiekosten	15.000
accountants-, wervings- en advieskosten	90.000
porti- en telefoonkosten	15.000
drukwerk en kopieerkosten	11.000
onderhoud kantoormachines/automatisering	35.000
afschrijving apparatuur en bedrijfsmiddelen	20.000
kosten diverse projecten	900.000
rente en bankkosten	-2.000
overige kosten	50.000
exploitatieresultaat verslagjaar	101.700
Totaal begroting lasten 2015	<u><u>2.945.500</u></u>

7 Verantwoording

In het streven om efficiënt en transparant onze doelen te bereiken, hebben wij onze organisatie strakker ingericht. Dat wil zeggen: een meer projectmatige en bedrijfsmatige aanpak. Want hoewel wij een stichting blijven met idealen, willen en moeten wij efficiënt kunnen verantwoorden hoe wij omgaan met de aan ons toevertrouwde middelen en welke resultaten wij hiermee bereiken. In dit kader hebben wij onze projectadministratie opnieuw ingericht en zijn met partners als provincie Limburg nieuwe afspraken gemaakt over verantwoording van doelen en middelen.

Evenals in eerdere jaren heeft IKL bij diverse partners en op verschillende niveaus (bestuurlijk en ambtelijk) verantwoording afgelegd over onze werkwijze, besteding van middelen en realisatie van doelen. Dit doen wij gevraagd en ongevraagd omdat wij van mening zijn dat wij maatschappelijke relevantie niet alleen met de mond moeten belijden, maar ook in de praktijk moeten brengen. Tevens merken wij dat verantwoording en verspreiding van onze werkwijze leidt tot een sneeuwbal-effect; steeds meer partijen vragen om de aanpak van IKL omdat ze zien dat deze werkt!

IKL Keurmerkhouders

De stichting IKL is met ingang van 1 juli 2005 erkend als Keurmerkhouders door de Commissie Keurmerk. IKL voldoet aan de Keurmerkcriteria en de overige voorwaarden zoals vastgelegd in het reglement CBF-keur. De leden van de Raad van toezicht van de stichting IKL onderschrijven het principe van het Centraal Bureau voor Fondsenwerving (CBF) dat de functie van toezicht houden gescheiden is (en dient te zijn) van de uitvoering van het beleid.

IKL beschikt tevens over de ANBI-status (Algemeen Nut Beogende Instelling).

Afspraken met eigenaren

De stichting IKL legt afspraken met particuliere grondeigenaren voor uitvoering van landschapsonderhoud altijd vast in een overeenkomst waarin de voorwaarden duidelijk beschreven zijn. IKL kent zowel een interne (personeel) als externe klachtenprocedure.

Uiteraard worden afspraken met aannemers, opdrachtgevers en andere partijen ook altijd schriftelijk vastgelegd.

Raad van toezicht

Begin 2015 heeft de transitie plaatsgevonden van een bestuur naar een raad van toezicht die de dagelijkse leiding van de organisatie in handen legt van één directeur-bestuurder, de heer H.T.J. Vrehan. De samenstelling van de raad van toezicht is begin 2015 als volgt statutair vastgelegd.

Naam	Functie
Dhr. D.A.M. Akkermans	Voorzitter
Dhr. L.L.F. Wassen	Plaatsvervangend voorzitter
Dhr. M.J. Penders	Lid

De leden van de Raad van toezicht vervullen geen nevenfuncties die belangenverstrengeling met de IKL-organisatie kunnen opleveren. Ze ontvangen voor hun werk een onkostenvergoeding, maar geen financiële beloning.

Externe vertegenwoordiging

Voorzitter Akkermans heeft gedurende een gedeelte van het jaar 2015 de stichting IKL vertegenwoordigd in het algemeen bestuur van de koepelorganisatie Landschapsbeheer Nederland.

BIJLAGE 1   Jaarprogramma's 2015

In onderstaand overzicht is de totale omvang van elk jaarprogramma in euro's vermeld. De gemeenten financieren de helft van de betreffende kosten.

Gemeente	Kosten [€]	Bijdrage gemeente
Beek	84.660	17.750
Echt-Susteren	58.800	29.400
Eijsden-Margraten	194.934	61.000
Gennep	7.200	3.600
Gulpen-Wittern	222.152	21.605
Heerlen	64.817	5.000
Horst aan de Maas	43.778	21.889
Kerkrade	10.904	4.500
Landgraaf	33.160	14.000
Leudal	200.000	100.000
Maasgouw	79.736	45.000
Maastricht	243.438	32.000
Meerssen	68.803	25.287
Mook en Middelaar	18.397	9.097
Nederweert	6.086	3.043
Nuth	82.065	23.977
Peel en Maas	30.000	15.000
Roerdalen	32.894	9.500
Simpelveld	77.403	17.500
Stein	115.508	15.000
Vaals	42.181	11.000
Valkenburg aan de Geul	117.885	10.054
Venray	41.760	20.880
Totaal	1.876.561	516.082